

Zitting 1976–1977

14 419

Voorlopige voorzieningen met betrekking tot de wederzijdse doorstroming hoger beroepsonderwijs – wetenschappelijk onderwijs

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

§ 1. INLEIDING

1.1. Algemeen

Er bestaat al enige jaren in vrij brede kring overeenstemming over het belang dat op korte termijn mogelijkheden worden geopend voor studenten om in de bginfase van hun studie van het wetenschappelijk onderwijs (w.o.) naar het hoger beroepsonderwijs (h.b.o.) en omgekeerd door te stromen, wanneer dat beter zou aansluiten bij hun aanleg en belangstelling. Bij de uitwerking daarvan rijzen er echter vragen en zijn er op een aantal punten verschillen van inzicht.

Zo is de vraag of de wederzijdse doorstroming voornamelijk beperkt moet worden tot de duidelijk verwante gebieden van h.b.o. en w.o. of dat er reeds nu voor een ruimere opzet gekozen kan worden.

Onzeker is bij voorbeeld ook of men in de verschillende gebieden van verwant h.b.o. en w.o. onderwijskundig gezien al zover is gevorderd, dat reeds thans een ver uitgewerkt wederzijds doorstromingsmodel voor al die gebieden op dezelfde wijze wettelijk kan worden vastgelegd. In sommige gebieden staat men aan het begin van een ontwikkeling op dit punt, in andere gebieden waar men reeds een eind is gevorderd, zoals t.w.o. en h.t.o. en w.l.o. en h.l.o., wordt aangedrongen op experimenten met wederzijdse doorstroming alvorens kan worden gekomen tot een meer definitieve vormgeving. Voorts hebben de commentaren op het Voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs (Tweede Kamer, zitting 1972–1973, 11 697 nr. 4) geleerd dat in bestuurlijk en organisatorisch opzicht gekozen moet worden voor een lichte opzet, waarbij de bevoegdheden van de verantwoordelijke bestuursorganen van w.o. en h.b.o. zoveel mogelijk moeten worden gehandhaafd.

In dit wetsontwerp wordt daarom gekozen voor een meer bescheiden opzet. Voorlopige voorzieningen om experimenten met die wederzijdse doorstroming mogelijk te maken en te bevorderen worden hierin voorgesteld. Daarvoor geeft dit wetsontwerp een kader. Maar anderzijds houdt dat in dat experimenten met de wederzijdse doorstroming in de beginfase tussen programma's van w.o. en h.b.o. kunnen worden begonnen zonder dat alle regels en voorwaarden, waaraan die experimenten zouden moeten voldoen, reeds thans tot in details worden vastgelegd. Een bestuurlijk mechanisme voor de bevordering van de wederzijdse doorstroming blijft – ook in de ogen van de ondergetekenden – nodig. Landelijke commissies zullen naast een

beslissingsbevoegdheid op het punt van de toelating van h.b.o. tot w.o. een adviserende en stimulerende functie voor de doorstroming kunnen gaan vervullen. Door instelling van landelijke commissies vervalt de noodzaak van een wettelijke constructie voor het sluiten van samenwerkingsovereenkomsten, zoals die in het Voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs (Tweede Kamer, zitting 1972-1973, 11 697, nr. 4) waren voorzien. Door deze voorlopig bescheiden opzet hopen de ondergetekenden dat reeds op korte termijn experimenten met die wederzijdse doorstroming kunnen worden begonnen, opdat daarmee ervaring kan worden opgedaan. Een goede evaluatie waarin de ervaringen met deze experimenten wordt vastgelegd, achten zij van groot belang voor de uiteindelijke vormgeving in de volgende fase van wetgeving. Verscheidene argumenten pleiten ervoor op zo kort mogelijke termijn de wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase van hun studies binnen studierichtingen van h.b.o. en w.o. te openen en te beproeven.

1. Introductie van mogelijkheden tot wederzijdse doorstroming draagt bij tot de ontwikkeling van een stelsel van gedifferentieerd hoger onderwijs. Schotten tussen de beide typen hogeronderwijsprogramma's, tot uitdrukking komend in de huidige institutionele tweedeling w.o.-h.b.o., verliezen aan belang, wanneer koerscorrectiemogelijkheden worden ingebouwd. Selectiebeslissingen voor het hoger onderwijs hebben dan geen definitieve, maar een voorlopige betekenis. De beginfase van het hoger onderwijs – de propedeutische – kan een allocerende functie verkrijgen. Het rendement in het hoger onderwijs kan daardoor stijgen en een optimaal gebruik van hoger-onderwijsvoorzieningen wordt mogelijk. Met name in het w.o. is een rendementsverbetering van groot belang. Daar voltooit gemiddeld 40% van de eerstejaarsstudenten hun studie niet met goed gevolg. Wanneer een deel van hen zou overstappen naar een h.b.o.-programma en dit met succes voltooien, leidt dat tot een rendementsverhoging in het hoger onderwijs als geheel. Opening en bevordering van wederzijdse doorstromingsmogelijkheden op korte termijn, waarvoor dit wetsontwerp voorlopige voorzieningen bevat, biedt de mogelijkheid op experimentele basis de zo noodzakelijke ervaring met die allocatiefunctie op te doen.

2. De studiekeuze voor het hoger onderwijs zal beter moeten gaan aansluiten op de aanleg en belangstelling van studenten. Dat is des te meer noodzakelijk, aangezien een hoger deelnemingspercentage aan het hoger onderwijs ook een meer gedifferentieerd patroon van aanleg en belangstelling van de studenten betekent. Hun studiekeuze wordt tot nu toe grotendeels bepaald door hun opleidingsloopbaan in het voortgezet onderwijs. Hoewel de mogelijkheden tot het volgen van een opleidingsloopbaan in het voortgezet onderwijs overeenkomstig ieders aanleg en belangstelling groot zijn, hebben de sociaal-culturele en psychologische omstandigheden toch een belangrijke invloed op de studiekeuze en het al dan niet gebruik maken van doorstromingsregelingen in het voortgezet onderwijs en daarmee op de studieloopbaan in het hoger onderwijs. Maar al te vaak blijkt dat studenten aan instellingen van w.o. en van h.b.o. een studie hebben gekozen, die niet of onvoldoende aansluit bij hun aanleg en belangstelling. Vele v.w.o.-abituriënten blijken niet met goed gevolg aan een w.o.-programma te kunnen deelnemen of daarvoor voldoende te zijn gemotiveerd. Sommige h.a.v.o.- of m.b.o.-abituriënten blijken over capaciteiten te beschikken die hen meer geschikt maken voor een w.o.- dan h.b.o.-studie. Daarom is het – ook uit een oogpunt van externe democratisering – billijk en wenselijk dat in de beginfase van het hoger onderwijs mogelijkheden tot herziening van de aanvankelijke studiekeuze worden ingebouwd.

3. De huidige vorm van doorstroming tussen h.b.o. en w.o. is meestal verticaal van aard, dat wil zeggen na afsluiting van de h.b.o.-studie naar het begin van de verwante w.o.-studie, waarbij vrijstellingen voor tentamens kunnen worden verleend. In een aantal gevallen is er een rechtstreekse verticale

doorstromingsmogelijkheid in de vorm van een toelatingsrecht. Door verticale doorstroming wordt echter een onevenredig beslag gelegd op de onderwijsmiddelen, hetgeen in beginsel ten koste gaat van anderen, die diens tengevolge in het geheel geen hoger onderwijs kunnen volgen. Maar ook uit individueel oogpunt kan verticale doorstroming verspilling betekenen.

Naarmate w.o.- en h.b.o.-programma's als gelijkwaardig, nevens geschikt, maar wel gedifferentieerd, worden beschouwd – en het beleid van de ondergetekenden is erop gericht dat te bevorderen – zal verticale doorstroming ook door het individu minder gewenst worden. Bovendien is er een tendens te bespeuren dat in een aantal beroepen afgestudeerden van een aantal w.o. en h.b.o.-programma's in toenemende mate onderling verwisselbaar zijn. Veelal komt dat omdat de geschiktheid voor een bepaalde functie niet zo zeer door de vooropleiding wordt bepaald als wel door bijkomende persoonlijke eigenschappen. Die tendens doet zich bij voorbeeld voor in de technische sector, in het welzijnswerk, in de economische sector en in de landbouwsector. Ook neemt het belang van na- en bijscholing gedurende de latere beroepsuitoefening toe, mede omdat de band tussen de gevolgde opleiding en latere beroepsuitoefening losser wordt.

Door in dit wetsontwerp de mogelijkheden van wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase van w.o.- en h.b.o.-programma's te openen kan de omvang van en de drang naar verticale doorstroming worden verminderd.

1.2. Voorgeschiedenis

Zoals bekend heeft in het verleden een aantal sudiecommissies de mogelijkheden om te komen tot onderwijskundige coördinatie, wederzijdse doorstromingsmogelijkheden en bestuurlijke samenwerking tussen verwante programma's van w.o. en h.b.o. onderzocht en daarover aanbevelingen gedaan. De commissie-Schlösser deed dat voor t.w.o. en h.t.o., de commissie-Roest voor sociale faculteiten, sociale academies en voortgezette opleidingen, de commissie-Reitsma voor de faculteiten der economische wetenschappen en der rechtsgeleerdheid en het h.e.a.o. en de commissie-Van der Schans voor het wetenschappelijk en hoger landbouwonderwijs. Zij hebben alle onder meer aanbevelingen gedaan om in de door hen bestudeerde gebieden mogelijkheden tot wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase te openen om zo te kunnen komen tot een gecoördineerde toelatings-, selectie- en allocatiebeleid in hun sector. Argumenten, zoals hiervoor uiteengezet, pleiten daarvoor, zo bleek uit hun studies. Bovendien konden aldus de mogelijkheden van onderwijskundige samenwerking en taakverdeling en van bestuurlijke samenwerking worden gestimuleerd, zo concludeerden deze commissies, zij het ieder op hun eigen wijze. In de nota's «Op weg naar hoger onderwijs nieuwe stijl» (Tweede Kamer, zitting 1972–1973 11 697 nr. 2 en 3) en met name in het Voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs werden wederzijdse doorstromingsregelingen tussen verwante instellingen van w.o. en h.b.o., die een samenwerkingsovereenkomst zouden hebben gesloten, voorgesteld. Voor die samenwerkende h.b.o.-instellingen, die aldus instellingen van hoger onderwijs zouden worden, werden in dat voorontwerp van wet ook cursus- en inschrijvingsduur-bepalingen opgenomen. Voor die instellingen zou ook een toelatingsrecht voor de bezitters van een h.a.v.o.-diploma met een adequaat vakkenpakket, van een v.w.o.-diploma en van een diploma van een aangewezen m.b.o.-school gaan gelden. Een bij samenwerkingsovereenkomst in te stellen gemeenschappelijk orgaan zou taken verkrijgen om een gecoördineerd selectie- en allocatiebeleid binnen de in dat voorontwerp van wet voorgestelde kaders te ontwikkelen en om de onderwijskundige samenwerking in de vorm van coördinatie en taakverdeling te bevorderen. Op dat voorontwerp van wet zijn zeer vele commentaren ontvangen die op enkele belangrijke punten vaak zeer kritisch van aard waren.

De in het voorontwerp van wet voorziene verder strekkende bevoegdheden van het gemeenschappelijk orgaan ten opzichte van het samenwerkend h.b.o. dan ten opzichte van het w.o. werden vrijwel unaniem afgewezen. De bevoogdende rol die het w.o. zou kunnen spelen over het h.b.o. eveneens. In vele commentaren werden krachtige pleidooien gehouden om de positie van het h.b.o. in het gehele hoger onderwijs te versterken. Sterke kritiek is ook geuit op het feit, dat in de praktijk volgens het voorontwerp van wet alleen die h.b.o.-instellingen instellingen van hoger onderwijs zouden kunnen worden, die met het w.o. verwante programma's verzorgden en dan nog alleen voor zover zij een samenwerkingsovereenkomst op vrijwillige basis met een instelling van w.o. sloten. De commentaren met betrekking tot de wenselijkheid wederzijdse doorstromingsmogelijkheden in de beginfase van verwante w.o.- en h.b.o.-programma's te openen waren aanzienlijk milder van aard.

In de sectoren waar studietoelatingen werkzaam waren geweest werd het openen van die doorstromingsmogelijkheden vaak toegejuicht, in ieder geval niet afgewezen. Maar in vele commentaren klinkt door dat de praktische onderwijskundige uitwerking van dit idee nog vele problemen met zich zou brengen. Op welke gronden zouden verwijzingsadviezen tot stand moeten komen? Kan de propedeuse zowel een oriënterende en selecterende functie voor het eigen programma, als een verwijzende functie voor het andere, verwante programma, tegelijkertijd vervullen, te meer waar met een propedeuse – zeker in het h.b.o. – nog nauwelijks ervaring is opgedaan? Moeten de examenprogramma's en zelfs ook de onderwijsprogramma's van verwante programma's op elkaar worden afgestemd en zo ja, tot hoever is dat mogelijk in verband met de eigen aard en doelstellingen van het programma? Dat zijn enkele fundamentele vragen die in vele commentaren op dit punt naar voren zijn gekomen. Juist in verband met deze nog onopgeloste problemen werd vaak een pleidooi onder andere van Academische Raad en Onderwijsraad gehoord om gedurende een experimenteerperiode ervaringen te kunnen opdoen om antwoorden op deze vragen te kunnen vinden, alvorens tot meer definitieve wederzijdse doorstromingsregelingen binnen een gecoördineerd toelatings-, selectie- en allocatiebeleid te kunnen komen. Ook de motie-De Brauw (Tweede Kamer, zitting 1974–1975, 13 100, nr. 16) onderstreepte de noodzaak ervaring op te doen op dit terrein. Sedertdien zijn in enkele sectoren van verwant w.o. en h.b.o. pogingen gedaan om tot verdere onderwijskundige uitwerking van wederzijdse doorstroming van studenten tussen w.o. en h.b.o. in de beginfase van de studie te komen. In de sector t.w.o.-h.t.o. hebben de Landelijke Coördinatie Commissie t.w.o.-h.t.o., de commissie-Van Spiegel en haar vakdiscipline-commissies sedert 1973 reeds veel een nuttig werk verricht door de onderwijs- en examenprogramma's van beide eerste fasen van t.w.o. en h.t.o. te inventariseren en te trachten daaruit doorstromings- en vrijstellingsmogelijkheden af te leiden. Voor een aantal studierichtingen in t.w.o. en h.t.o. zoals natuurkunde, chemische techniek en civiele techniek is dat onderzoek afgerond en wil men op zo kort mogelijke termijn met experimenten beginnen.

Voor andere studierichtingen is het onderzoek nog gaande. De eerste resultaten van deze onderzoekingen wijzen erop dat wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase zeer wel mogelijk is. Ook blijkt dat vrijstellingsmogelijkheden met name voor de overstappende t.w.o.-student mogelijk zijn. Maar ervaring is – zo meldt ook deze commissie – nog niet opgedaan. Experimenten zijn juist nodig om de verschillende vormen van overstap en de selectie daarbij te kunnen beproeven. De Commissie Samenwerking h.t.o.-t.w.o., de commissie-Thomassen, die zich vooral heeft bezig gehouden met de organisatorische en bestuurlijke uitwerking van de samenwerkings- en doorstromingsproblematiek in deze sector heeft eveneens rapport uitgebracht. (Tweede Kamer, zitting 1975–1976, 13 709). Daarin wordt mede gelet op de resultaten van de commissie-Van Spiegel, aanbevolen overstapmogelijkheden binnen de eerste twee jaren van t.w.o. en h.t.o. te openen. Ook wordt daarin aanbevolen te beginnen met een experimenteer-

periode alvorens definitieve doorstromingsregelingen wettelijk worden vastgelegd. In die experimenteerperiode, die zo spoedig mogelijk zou moeten aanvangen, zou begonnen moeten worden met aanvankelijk kleinschalige experimenten die geleidelijk zouden moeten uitgroeien tot een landelijk experiment en vervolgens tot landelijke regelingen. De commissie-Thomasen benadrukt het belang van die experimenteerperiode om antwoorden te vinden op de hierboven geschetste vragen, waarop thans nog geen definitieve maar slechts voorlopige antwoorden zijn te geven.

Een andere sector waar reeds veel voorbereidend werk is verricht is die van het hoger en wetenschappelijk landbouwonderwijs (h.l.o. en w.l.o.). Een gemengde werkgroep coördinatie propedeuse w.l.o.-h.l.o., de commissie-Van der Schans, heeft een rapport uitgebracht. De inhoud, aard en doelstellingen van beide propedeuses worden geïnventariseerd en onderwijskundige mogelijkheden van wederzijdse doorstroming en van vrijstellingen worden onderzocht. Daarin wordt aanbevolen de volgende wederzijdse doorstromingsmogelijkheden te openen: studenten die volledig geslaagd zijn voor hun propedeutisch examen w.l.o. zouden moeten worden toegelaten tot het tweede jaar van het hoger agrarisch onderwijs, eventueel onder het stellen van enkele aanvullende eisen. Studenten die slechts ten dele geslaagd zijn voor dat examen zouden een toelatingsonderzoek dienen te ondergaan, op basis waarvan besloten kan worden tot toelating tot het tweede jaar h.l.o. De overige w.l.o.-studenten zouden toelaatbaar moeten zijn tot het eerste jaar h.a.o. met eventueel enige vrijstellingen. Ten aanzien van de omgekeerde doorstroming is de werkgroep van mening dat de h.o.-student, die zijn propedeutische examens met zeer goed gevolg aflegt, toegelaten moet kunnen worden tot het eerste jaar w.l.o. De gedachten in dit rapport, waaruit blijkt dat in deze sector de tijd rijp lijkt voor het openen van doorstromingsmogelijkheden, zijn in de betrokken instellingen aanvaard. Een eigensoortig experiment betreft het samenwerkingsexperiment tussen de Agogische Akademie Friesland en de experimentele studierichting sociale wetenschappen betreffende welzijnsvraagstukken van de R.U. Groningen. Onderwijskundig bezien kenmerkt dit samenwerkingsexperiment zich vooral door de vormgeving van een verticale gemeenschappelijke stam tussen de w.o.- en h.b.o.-component van deze opleidingen. Duidelijk is dat wil dit belangrijke onderdeel van het experiment, dat met ingang van dit studiejaar 1976-1977 is gestart, gerealiseerd kunnen worden ook hier wederzijdse doorstromingsmogelijkheden geopend moeten worden.

Op 17 december 1975 werd de nota Hoger onderwijs in de toekomst bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. Als bijlage was daaraan toegevoegd een Voorontwerp van Wet wederzijdse doorstroming hoger onderwijs, dat in brede kring onderwerp van studie en beraad is geweest. Aan het voorontwerp van wet liggen een tweetal uitgangspunten ten grondslag, die in de adviezen brede instemming hebben gevonden. In de eerste plaats is dat het feit dat het algemeen wenselijk wordt geacht op zo kort mogelijke termijn de wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase van w.o. en h.b.o. te openen en te bevorderen, zonder dat reeds thans de bestaande verticale doorstroming onmogelijk wordt gemaakt. In de tweede plaats wordt de wenselijkheid om dit op experimentele basis te doen om zo de noodzakelijke ervaring op te doen algemeen onderschreven.

Het voorstel de wederzijdse doorstromingsmogelijkheden vooralsnog te beperken tot de zeer duidelijk verwante programma's van w.o. en h.b.o. door deze te baseren op de in artikel 27, eerste tot en met derde, zevende en achtste lid, van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (WVO) en de ter uitvoering daarvan gegeven voorschriften genoemde mogelijkheden, heeft allerwegen kritiek opgeroepen. Bepleit werd reeds nu wederzijdse doorstromingsmogelijkheden tussen andere vormen van w.o. en h.b.o. te openen, althans niet bij voorbaat onmogelijk te maken. Verder is er algemeen op aangedrongen de doorstromingsmogelijkheid van h.b.o. naar w.o. niet te beperken tot het einde van het eerste h.b.o.-jaar naar het begin van het w.o. Zeker in deze experimentele fase werd de mogelijkheid bepleit ook aan het einde

van het tweede jaar h.b.o. naar het begin van het w.o. te kunnen doorstromen, ook al omdat dat dan naar het oordeel van sommigen een betrouwbaarder advies gegeven zou kunnen worden. De tijd, die in het voorontwerp van wet was uitgetrokken voor de totstandkoming van de doorstromingsbeslissingen door de landelijke commissie, in de toen voorgestelde vorm, werd allerwege als te kort beschouwd. Ten slotte werd algemeen gewezen op de noodzaak van een goede evaluatie van de experimenten met de wederzijdse doorstroming om zo te kunnen komen tot een verantwoorde definitieve wetgeving. De voorzieningen, die het voorontwerp op dit punt bood werden te mager geacht.

Naast deze punten van algemene instemming en kritiek zijn er in verschillende commentaren op soms uiteenlopende wijze belangwekkende opmerkingen gemaakt. Zij hadden ondermeer betrekking op het vraagstuk van de onderwijskundige fundering van de doorstromingsadviezen en -beslissingen, op de problematiek van landelijke versus regionale commissies, op het vraagstuk van de bevoegdheden m.b.t. de toelating tot en het verlenen van vrijstellingen bij het w.o. en op de beroepsmogelijkheden van studenten, die geen positieve doorstromingsadviezen hebben ontvangen. Ook op deze punten wordt in het navolgende ingegaan.

§ 2. HOOFDLIJNEN VAN DE VOORSTELLEN VOOR EXPERIMENTEN MET WEDERZIJDSE DOORSTROMING

Om op korte termijn experimenten met wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase van h.b.o. en w.o. mogelijk te maken worden in dit wetsontwerp globaal de volgende voorstellen gedaan:

1. Studenten van een aantal duidelijk met het w.o. verwante vormen van h.b.o., genoemd in artikel 3 van dit wetsontwerp, die zijn bevorderd van het eerste naar het tweede jaar h.b.o. dan wel van het tweede naar het derde jaar h.b.o. of een daarmee overeenkomende fase en in het bezit zijn van een advies van hun school, kunnen toelating vragen aan een landelijke commissie van deskundigen tot het begin van het verwante w.o.-programma. Die commissie beslist op dat verzoek positief, wanneer zij van oordeel is dat de student beter tot zijn recht zal komen in het betreffende w.o.-programma dan in het h.b.o.-programma zodat in redelijkheid de verwachting kan bestaan dat de student die w.o.-studie met goed gevolg kan voltooien binnen de daarvoor gestelde inschrijvingsduur. De uitspraak van de commissie is bindend.

2. Ook voor andere studierichtingen van w.o. en h.b.o. wordt de mogelijkheid van wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase geopend. Op gezamenlijke voordracht van de Academische Raad en de HBO-Raad kan de Minister ook op andere gebieden dan de genoemde, commissies wederzijdse doorstroming instellen. De taken en bevoegdheden van deze commissie en de bepalingen met betrekking tot het proces van wederzijdse doorstroming zullen dezelfde zijn als die voor de duidelijke verwante sectoren van w.o. en h.b.o.

3. De commissie brengt tevens advies uit aan de faculteit over eventueel te verlenen vrijstellingen met betrekking tot onderdelen van examens. De faculteit beslist; in de praktijk zal dat de examencommissie zijn. Het recht van toelating tot het w.o. van h.b.o.-student met een v.w.o.-diploma blijft uiteraard onverlet. Die studenten kunnen overigens wel een advies aan de commissie vragen over de eventueel aan hen te verlenen vrijstellingen.

4. Die landelijke commissie brengt verder op verzoek van een w.o.-student, die wil overstappen naar een h.b.o.-programma, advies uit aan het bevoegd gezag van die school over de vrijstellingen die aan die student, gelet

op zijn resultaten gedurende de propedeuse van het w.o., kunnen worden verleend. Het bevoegd gezag beslist over toelating en vrijstellingen.

5. Het initiatief voor doorstroming ligt, zoals uit het bovenstaande blijkt, bij de student zelf. Hij moet, als hij dat om hem moverende redenen wenst, een advies aan het bevoegd gezag van zijn school vragen en, wanneer hij dat heeft verkregen, een verzoek tot toelating tot het w.o.-programma indienen bij de landelijke commissie. Dat nemen van initiatief geldt ook voor de overstappende w.o.-student die zich tot die commissie kan wenden.

6. De eigen bevoegdheden van zowel de ontvangende als afleverende instelling blijven in dit wetsontwerp gehandhaafd, zij het dat de landelijke commissies beslissen over de toelating van studenten, die willen overstappen van h.b.o. naar w.o. De betrokken docenten zullen een belangrijke rol spelen bij de doorstromingsregeling. Zij adviseren in eerste instantie de student al dan niet over te stappen. Het bevoegd gezag van de h.b.o.-school geeft op basis van de behaalde resultaten en gehoord de directeur en leraren al dan niet een positief advies aan de student die wil overstappen. Daarna beslist de landelijke commissie over de toelating tot de gevraagde studierichting in het w.o. en adviseert zij over de eventueel te verlenen vrijstelling bij het w.o. Bij de overstap van w.o. naar h.b.o. geeft de faculteit de student een verklaring over zijn tot dan toe behaalde resultaten en dient zij hem ter zake van raad overeenkomstig het bepaalde in artikel 17, tweede lid, van dit wetsontwerp. De student wendt zich daarmee tot de landelijke commissie, die hem adviseert over de vrijstellingen die hij zou kunnen verkrijgen bij de door hem gewenste studierichting in het h.b.o. Het bevoegd gezag beslist over zijn toelating en vrijstellingen, na kennisneming van dit advies.

7. Het wetsontwerp biedt voorlopige voorzieningen omdat de doorstromingsregelingen experimenteel van aard zullen zijn. Evaluatie van deze experimenten is derhalve zeer gewenst. De landelijke commissies zullen daarom ook een evaluerende taak ten aanzien van het gehele proces hebben. Het wetsontwerp draagt hun deze evaluatietask op in de vorm van een periodieke rapportageplicht.

In het navolgende worden deze hoofdlijnen van de onderwijsstructurele en bestuurlijke aspecten van de wederzijdse doorstromingsregelingen in dit wetsontwerp verder uitgewerkt en toegelicht.

§ 3 ONDERWIJSSTRUCTURELE ASPECTEN

3.1. Toelating

Zoals bekend kennen w.o. en h.b.o. verschillende toelatingssystemen: bezitters van de daartoe vereiste diploma's hebben – althans voor zover het studierichtingen betreft waarvoor geen numeris fixus is vastgesteld – recht van toelating tot het afleggen van examens in het w.o. en kunnen derhalve als student worden ingeschreven; tot het h.b.o. zijn zij toelaatbaar; het bevoegd gezag beslist over de feitelijke toelating.

Een samenhangend hoger-onderwijsbeleid vraagt om een gecoördineerd toelatingsbeleid. Dat wordt in de rapporten van de studiecmissies, van de Commissie Ontwikkeling Hoger Onderwijs en in commentaren op het Voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs aanbevolen en door de ondergetekenden ook onderschreven. Immers het verschil in toelatingssystemen zou ertoe kunnen leiden dat bezitters van een v.w.o.-diploma niet worden toegelaten tot een vorm van h.b.o., en vervolgens tot het w.o. moeten worden toegelaten. Of – en dat is een veel ernstiger bezwaar – h.a.v.o.-abituriënten worden weggeconcurrereerd uit het h.b.o., ten gunste van v.w.o.-abituriënten. Daarenboven achten de ondergetekenden het voor de

toekomst in beginsel minder gewenst dat de capaciteit van een deel van het hoger onderwijs eenzijdig zou kunnen worden vastgesteld door het bevoegd gezag van de h.b.o.-scholen. De bepaling van de onderwijscapaciteit van de instellingen is eerder een zaak die in overleg met de betrokken instellingen op landelijk niveau zou moeten plaatsvinden. Nadere studie over de uitwerking van het gecoördineerde toelatingsbeleid is echter gewenst vanwege de vele aspecten daaraan verbonden. Die aspecten betreffen onder meer de bevoegdheden van het bevoegd gezag van de h.b.o.-instellingen in dezen, het toelatingssysteem mede in verband met de vereiste diploma's en vakkenpakketten en de aansluiting v.w.o., h.a.v.o. en m.b.o. enerzijds en h.b.o. anderzijds ook tegen de achtergrond van de eventuele bovenschool, de numerus fixus-problematiek bij het h.b.o. en het selectiesysteem daarbij. Daarmee wordt tegemoet gekomen aan het verzoek van de HBO-Raad in zijn commentaar op het voorontwerp van wet om nadere studie met betrekking tot deze aspecten. In afwachting van de resultaten van dit nadere beraad over deze aspecten zijn in de wetgeving voor het beleid op korte termijn, zoals voorzien in dit ontwerp van wet en gelet ook op de naar inhoud en tijd beperkte strekking daarvan, geen voorzieningen op dit punt opgenomen.

3.2. Wederzijdse doorstroming

De doorstroming tussen de verschillende vormen in het hoger onderwijs is thans voor het overgrote deel verticaal van karakter dat wil zeggen van eind h.b.o. naar begin w.o. Verticale doorstromingsregelingen zijn er thans van h.t.s. naar t.h., van sociale academie en cursus h.s.a. naar sociale wetenschappen, van hogere landbouwschool naar de landbouwhogeschool en naar diergeneeskunde, van de pedagogische academie naar psychologie en pedagogische en andragogische wetenschappen en van h.e.a.o. naar economische wetenschappen en rechtsgeleerdheid. Verder is er de mogelijkheid voor iedere h.b.o.'er om via een colloquium doctum toegang tot een w.o.-studie te verkrijgen.

Doorstroming van w.o. naar h.b.o. komt tot op heden, in tegenstelling tot het omgekeerde, slechts weinig voor. Dat komt ook door maatschappelijke, sociaal-psychologische en onderwijskundige redenen. Velen beschouwen het w.o. nog steeds als de hoogste top van de onderwijspiramide. De civiele effecten van een maatschappelijke waardering voor het h.b.o. zijn tot op heden minder dan dat bij het w.o. het geval is. Academische tradities en vrijheden, ruimere voorzieningen op het gebied van onderwijs, onderzoek en ruimere studentenvoorzieningen dragen er alle toe bij dat doorstroming van w.o. naar h.b.o. toch vaak als een degradatie wordt opgevat. In zijn commentaar bevestigt de Academische Raad dat nog eens.

De ondergetekenden staan zoals uit de nota Hoger onderwijs in de toekomst blijkt een ander beleid voor. Zij willen een duidelijke allocatie van studenten op grond van aanleg en belangstelling bevorderen, opdat de geschetste verticale doorstroming zoveel mogelijk kan worden vermeden. Die wederzijdse doorstroming zal zo vroeg mogelijk, dat wil zeggen bij voorkeur aan het einde van het eerste jaar van w.o. en h.b.o. moeten plaatsvinden. Maar omdat er nog geen ervaring is opgedaan op grond waarvan nu reeds tot een definitieve beslissing ten aanzien van het overstapmoment kan worden gedaan en gezien ook de sterke aandrang in de adviezen om juist in deze experimenteerperiode een overstap tot aan het eind van het tweede jaar mogelijk te maken voorziet dit wetsontwerp ook in die overstapmogelijkheid. Daardoor wordt de mogelijkheid geschapen dat in deze experimenteerfase de betrokkenen binnen de eerste twee jaren van w.o. en h.b.o. dat overstapmoment vinden, dat rekening houdt met zowel de belangen van de studenten die willen overstappen als met de onderwijskundige aspecten die daarbij een rol spelen, maar ook met de maatschappelijke randvoorwaarden. In concreto betekent dat, dat men kan overstappen op dat moment tussen het eind van het eerste en tot en met het eind van het tweede jaar, dat daarvoor het meest geëigend wordt geacht. De ondergetekenden handhaven daarbij ove-

rigens hun voorkeur voor een zo vroeg mogelijk moment. Bij latere doorstromingsmogelijkheden van h.b.o. naar w.o. dreigt dat h.b.o. immers tot vooropleiding van het desbetreffende w.o.-programma te verworden. De eigen aard en doelstellingen van beide typen van programma's zouden daardoor in gevaar komen. De neiging tot assimilatie zou daardoor worden bevorderd. Dat zou in strijd zijn met het hogeronderwijsbeleid, dat juist gericht is op bevordering van differentiatie in het hoger onderwijs door de onderscheiden typen van programma's duidelijk te onderscheiden. Ook zou bij latere overstapmogelijkheden de verblijfsduur in het hoger onderwijs vermoedelijk worden verlengd. Dat zou in strijd komen met het beleid gericht op een onderwijsstructuur, waarin de initiële hogeronderwijsprogramma's relatief kort zijn en mogelijkheden tot na- en bijscholing tijdens de beroepsuitoefening worden gestimuleerd. Die structuur is nodig om een hoger onderwijs voor velen binnen de financiële en maatschappelijke randvoorwaarden mogelijk te maken. Het openen van de mogelijkheden tot wederzijdse doorstroming heeft in de eerste plaats betrekking op de duidelijk verwante gebieden van w.o. en h.b.o. Voorgesteld worden dus doorstromingsregelingen van technische hogescholen naar h.t.s.-en en omgekeerd, van sociale faculteiten naar sociale academies en cursussen h.s.a. en omgekeerd, van rechten en economie naar h.e.a.o. en omgekeerd, van psychologie en pedagogische en andragogische wetenschappen naar pedagogische academie en omgekeerd en van w.l.o. en diergeneeskunde naar h.l.o. en omgekeerd. In deze duidelijk verwante gebieden hebben studietoelaten veel voorbereidend werk verricht. Besprekingen over deze doorstromingsregelingen zijn reeds – zij het in verschillende mate van intensiteit – op gang. De programma's vertonen duidelijk onderlinge verwantschap. Daarom lijkt het gewenst in ieder geval in deze gebieden een begin mogelijk te maken, opdat ervaringen opgedaan kunnen worden. Op hun aanvankelijk voornemen de doorstroming vooralsnog tot deze gebieden te beperken zijn de ondergetekenden, gezien ook de commentaren, teruggekomen. Terecht is allerwege opgemerkt dat het juist in deze experimenteerfase van belang kan zijn dat ook bij andere gebieden van w.o. en h.b.o. ervaring kan worden opgedaan, ook al is daar tot op heden minder voorbereidend werk verricht dan in de duidelijke verwante.

Daarom wordt de mogelijkheid geopend dat op gezamenlijke voordracht van de Academische Raad en HBO-Raad een landelijke doorstromingscommissie kan worden ingesteld voor een ander gebied dan de hierboven genoemde.

In het wetsontwerp wordt voorgesteld de mogelijkheid van doorstroming naar het w.o. te openen voor diegenen die zijn bevorderd van het eerste cursusjaar tot het tweede of van het tweede tot het derde cursusjaar h.b.o. of een daarmee overeenkomende fase en een advies voor overstap van hun school hebben ontvangen. Dat advies houdt in in hoeverre de student naar het oordeel van het bevoegd gezag, de directeur en leraren gehoord, met vrucht de door hem gekozen studierichting in het w.o. kan volgen. Met dit bewijs van bevordering en het advies wendt de student zich dan tot een landelijke commissie, samengesteld uit deskundigen van w.o. en h.b.o. en een door de minister benoemde voorzitter, die beslist over de vraag of de aanvrager al dan niet kan worden toegelaten tot de betreffende studierichting. Norm daarbij zal moeten zijn dat de aanvragende h.b.o.-student, die is bevorderd tot het tweede jaar of derde jaar en gelet op het advies, beter tot zijn recht zal komen in de gekozen studierichting in het w.o. Daarbij is het van belang dat in redelijkheid de verwachting bestaat dat hij dit w.o.-programma binnen de daarvoor geldende inschrijvingsduur met goed gevolg kan voltooien. Het gaat daarbij om die studenten, die een gebleken goede aanleg en belangstelling voor het meer theoretisch gerichte w.o. hebben.

Studenten, die niet zijn bevorderd tot het tweede of derde jaar h.b.o. kunnen zich niet tot de commissie wenden. Studenten die wel zijn bevorderd maar om welke redenen dan ook geen advies hebben ontvangen kunnen zich niettemin tot de commissie wenden met het verzoek om zijn toelatingsaanvraag te behandelen. De commissie neemt in dat geval de toelatingsaan-

vrage niet in behandeling, nadat zij het bevoegd gezag in de gelegenheid heeft gesteld binnen redelijke tijd alsnog een advies uit te brengen dan wel gemotiveerd mede te delen op welke gronden hij heeft geweigerd advies uit te brengen. Van al degenen die zijn bevorderd en rechtstreeks of in tweede instantie een advies van hun school, dan wel geen of geen positief advies van het bevoegd gezag van hun school hebben gekregen beslist de commissie aan de hand van de hierboven geschetste norm of de aanvrager al dan niet kan worden toegelaten tot de gekozen studierichting in het w.o. Ten opzichte van het voorontwerp van wet wordt derhalve een gewijzigde regeling voorgesteld. De voorwaarde van bevordering tot het tweede of derde jaar h.b.o. is uiteraard gehandhaafd. De aanvankelijke voorwaarde, dat het advies in eerste of tweede instantie positief van aard moest zijn, wil de commissie de toelatingsaanvraag in behandeling nemen, is vervallen. Deze wijziging heeft twee redenen. In de eerste plaats wordt hierdoor de rechtszekerheid van de toelating vragende studenten vergroot. Hij is immers niet meer volledig afhankelijk van het advies van het bevoegd gezag van de h.b.o.-school. Op deze wijze kan worden tegemoetgekomen aan de in vele commentaren geuite wensen naar meer rechtszekerheid voor de student. In de tweede plaats worden door deze nieuwe procedure de eigen verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken van de landelijke commissies op het punt van de toelating onderstreept. Ook al weegt het advies van de betrokken school zwaar, het is de commissie die beslist op het verzoek van de student om toelating tot de door hem gekozen studierichting in het w.o. Met name de Onderwijsraad en de Academische Raad hebben in hun commentaar de wenselijkheid van de zelfstandige verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden van de landelijke commissies onderstreept.

De landelijke commissies kunnen tevens aan de student, wanneer hij wordt toegelaten, advies uitbrengen over de vraag of en zo ja welke gehele of gedeeltelijke vrijstellingen hij in de betrokken studierichting zou kunnen verkrijgen. Met dit advies wendt de student zich tot de faculteit, die beslist na kennisneming van dat advies. De zelfstandige bevoegdheid van de faculteit tot het eventueel en in beperkte mate verlenen van vrijstellingen blijft uiteraard gehandhaafd. In de praktijk zal de examencommissie van de faculteit deze beslissing nemen.

Bij de overstap van h.b.o. naar w.o. moet worden bedacht dat het doorgaan gaat om studenten met een h.a.v.o.- of m.b.o.-vooropleiding. Die overstapmogelijkheid biedt een gelegenheid tot koerscorrectie en is bestemd voor studenten van wie op grond van hun behaalde resultaten de verwachting bestaat dat zij beter tot hun recht zullen komen in het verwante w.o.-programma. Het is niet de bedoeling de h.a.v.o.- en m.b.o.-abituriënten via het eerste of tweede jaar h.b.o. op ruime schaal zonder meer toegang te verlenen tot het w.o.

Ten slotte moet met betrekking tot de overstap van h.b.o. naar w.o. worden opgemerkt dat de studenten, die van die mogelijkheid gebruik maken, ingeschreven zullen worden als w.o.-student met de rechten en plichten van dien. Zij kunnen echter slechts worden ingeschreven in de studierichting van het w.o., waarvoor zij toelating hebben gekregen evenals dit het geval is met degenen, die door middel van een colloquium doctum tot de gewenste studierichting zijn toegelaten. Dat betekent dat zij niet later op grond van deze regeling vanuit die studierichting kunnen omzwaaien naar een andere studierichting in het w.o. Daarvoor hebben zij immers geen toelating verkregen.

Naar mag worden verwacht zal in kwantitatief opzicht de doorstroming in de beginfase van w.o. naar h.b.o. van groter belang zijn dan omgekeerd. Een verdere kwantificering van deze verwachting, waar de Onderwijsraad naar heeft gevraagd, is op dit moment niet wel mogelijk. Juist in deze experimenteerfase zal moeten worden gezien welke factoren en in welke mate zij daarbij van belang zijn.

Bij de overstap w.o.-h.v.o. gaat het vooral om het vaststellen van eventuele mogelijkheden tot vrijstellingen. De w.o.-student is immers reeds in het

bezit van een v.w.o.-diploma – en in enkele gevallen van een ander diploma – op grond waarvan hij reeds toelaatbaar is tot het h.b.o. Verwacht mag worden dat bij die overstap van w.o. naar h.b.o., waar het gaat om v.w.o.'ers die het eerste – propedeutische – jaar w.o. met een in het kader van de herstructurering uit te reiken advies van de faculteit hebben afgesloten hun toelating tot het h.b.o. geen problemen zal opleveren. Het wetsontwerp voorziet daarom en om de in § 3.1 genoemde redenen, anders dan in het voorontwerp van wet ontwikkeling hoger onderwijs, niet in de regeling van een toelatingsrecht. De betreffende landelijke commissie zal dienen te adviseren over de vraag welke vrijstellingen de w.o.-student zal kunnen verkrijgen bij overstap naar het h.b.o.-programma. Nadat de herstructurering van het w.o., zoals geregeld in de Wet van 12 november 1975 (Stb. 656) (herstructurering w.o.) haar beslag zal hebben gekregen, zal het voornamelijk gaan om w.o.-studenten die al dan niet met goed gevolg hun propedeutisch examen hebben afgelegd. De omvang van die vrijstellingen zal uiteraard afhankelijk zijn van de studieresultaten behaald in het w.o.-programma, zulks ter beoordeling van die landelijke commissie. Naar mag worden verwacht, zal op grond van de eerdergenoemde adviezen van de studietoelatingscommissies w.o.-h.b.o. een belangrijk deel van de w.o.-studenten, die bij hun eerste – propedeutische – jaar en met redelijke studieresultaten in het w.o. willen overstappen naar een h.b.o.-programma, in het begin van het tweede cursusjaar van dat programma kunnen worden geplaatst. Maar de uiteindelijke beslissing over die vrijstellingen blijft vooralsnog voorbehouden aan het bevoegd gezag van die school. Onverlet blijft overigens ook het recht van iedere w.o.-student om toelating en vrijstellingen te vragen aan een h.b.o.-school, ook zonder advies ter zake van de betreffende landelijke commissie.

Doel van de aldus geschetste doorstromingsmogelijkheden is op experimentele basis mogelijkheden tot overstappen in de beginfase van w.o.- en h.b.o.-programma's een duidelijker structuur te geven. Aldus kan ervaring worden opgedaan voor meer definitieve wederzijdse doorstromingsregelingen bij de propedeutische examens van de hoger-onderwijsprogramma's. Terecht is er daarom ook gewezen op het belang van een goede evaluatie van de experimenten, mede het oog op de toekomstige definitieve regeling. Die evaluatie is in eerste instantie opgedragen aan de landelijke commissies. Bij die evaluatie is een aantal elementen van belang. Zij betreffen onder meer de onderwijskundige motivering van de overstapadviezen en -beslissingen en de vraag of daaruit geleidelijk meer algemene normen en criteria kunnen worden ontwikkeld. Voorts is van belang welke vrijstellingsmogelijkheden regeleerd zijn en welke ervaringen met de overstappende studenten zijn opgedaan. Ook dient de vraag onder ogen te worden gezien welke effecten de wederzijdse doorstroming heeft op de huidige verticale. Een ander punt betreft de vraag om welke aantallen studenten het in een bepaalde periode is gegaan en wat de verhouding tussen aanvragers en uiteindelijke overstappers is. Deze en wellicht nog andere aspecten zullen per sector in de evaluatie moeten worden betrokken. Daarom wordt een jaarlijkse rapportage door de commissies voorgeschreven. Daarbij kunnen richtlijnen voor de inrichting van het evaluatierapport worden vastgesteld. Die richtlijnen kunnen betrekking hebben op de hierboven bedoelde aspecten. Deze rapporten zullen ter kennis worden gebracht van de Onderwijsraad, de Academische Raad en de HBO-Raad.

Voor de eerstkomende periode hebben de ondergetekenden ervan afgezien reeds thans cursus- en inschrijvingsduurbepalingen voor het h.b.o. in het wetsontwerp op te nemen. De noodzaak daarvan onderkennen zij wel. Op den duur zullen dergelijke bepalingen voor het gehele hoger onderwijs van kracht moeten worden. Voor de ontwikkeling van een gecoördineerd toelatings-, selectie- en allocatiebeleid is dat van groot belang. Maar thans gaat het erom al op zeer korte termijn experimenten mogelijk te maken. Die cursus- en inschrijvingsduurbepalingen, die bovendien een omvangrijke wetgevende arbeid met zich brengen, zullen daarom eerst in de Wet op het hoger onderwijs kunnen worden opgenomen.

3.3. Onderwijskundige fundering van de overstapadviezen

Het tot stand brengen van de uitwerking van de geschetste doorstromingsmogelijkheden is primair een zaak van de betrokken instellingen zelf, daarbij geadviseerd door landelijke commissies van deskundigen, die op het punt van de toelating tot het w.o. beslissende bevoegdheden hebben. Aan de deskundigheid en creativiteit van deze betrokkenen zullen in de komende periode hoge eisen worden gesteld. Een belangrijk probleem dat daarbij zal rijzen, is de vraag: op welke wijze kunnen indicaties voor een overstapadvies worden gevonden? Ook in de adviezen is daaraan ruime aandacht besteed en is terecht gewezen op het feit dat dit een gecompliceerd vraagstuk is.

Globaal kunnen drie vormen worden onderscheiden:

- De methode waarbij resultaten behaald in dezelfde, gemeenschappelijke onderdelen, indicaties geven omtrent het overstappen en de mogelijke vrijstellingen.
- Een methode waarbij met name voor de overstap van h.b.o. naar w.o. een overstapadvies afhankelijk wordt gesteld van de resultaten, behaald in extra-programma-onderdelen in het h.b.o.-programma bestemd voor de student die wil overstappen.
- De kernonderdelenmethode, waarbij het overstapadvies en de mogelijkheden tot vrijstellingen afhankelijk zijn van de resultaten in die programma-onderdelen, die indicaties geven omtrent de geschiktheid tot het volgen van het andere programma, de kernonderdelen.

De eerste methode gaat ervan uit dat een belangrijk aantal programma-onderdelen van w.o.- en h.b.o.-programma's gemeenschappelijk is om zo de wederzijdse doorstroming mogelijk te maken. Maar de w.o.- en h.b.o.-programma's en zelfs de verwante, hebben ieder hun eigen aard en doelstellingen, die ook in het eerste – propedeutische – jaar tot uitdrukking dienen te komen. Wanneer een belangrijk aantal programma-onderdelen gemeenschappelijk is, zouden die eigen aard en doelstellingen in gevaar kunnen komen. Een soortgelijk gevaar kan bij de tweede methode optreden. Wanneer het overstapadvies met name van h.b.o. naar w.o. afhankelijk wordt gesteld van de resultaten in extra-programma-onderdelen, buiten het normale h.b.o.-programma, dan zou het h.b.o. tot vooropleiding van het w.o. kunnen verworden en daarmee de eigen aard en functie van het h.b.o. in het hoger onderwijs teloor kunnen gaan.

Door de z.g. kernonderdelenmethode kan het gevaar van aanpassing van het h.b.o.-programma aan het w.o.-programma worden vermeden. Volgens deze methode worden in het programma van het eerste jaar h.b.o.-kernonderdelen aangewezen, die indicatief geacht kunnen worden voor een overstapadvies naar een w.o.-programma. Die kernonderdelen in een w.o.- en h.b.o.-programma behoeven geenszins een gemeenschappelijk programma-onderdeel te betreffen, zoals bij de eerste methode. Wel zullen zij vaak gevonden kunnen worden in programma-onderdelen, die verwant zijn en elkaar overlappen. Gelet op het wat meer theoretische karakter van het w.o. zullen die overlappende programma-onderdelen waarschijnlijk een hogere complexiteitsgraad bezitten, die hoge eisen aan het abstractievermogen van een student stelt. Zeer goede resultaten voor die kernonderdelen kunnen dan leiden tot een positief overstapadvies. Een h.b.o.-student kan derhalve tweemaal «slagen» voor zijn eerste jaar of tweede jaar h.b.o. Hij kan gewoon slagen en zijn h.b.o.-programma vervolgen. Hij kan daarenboven met goede resultaten slagen voor die kernonderdelen, een overstapadvies ontvangen en aan de landelijke commissie toelating vragen tot het begin van eerste jaar van het w.o.-programma. Voor de van w.o. naar h.b.o. overstappende w.o.-student is de kernonderdelenmethode van belang, om te bepalen welke vrijstellingen hij kan verkrijgen. Zijn resultaten behaald in die onderdelen zijn dan bepalend voor het advies van de landelijke commissie over de vraag met welke vrijstellingen hij in het eerste of in het begin van het tweede jaar van het verwante h.b.o.-programma kan worden geplaatst.

De Onderwijsraad heeft de vraag gesteld wie de kernonderdelen bepaalt en vaststelt en of dat onderdelen van de bestaande programma's zijn of nieuw moeten worden ingebracht met de consequenties van dien. De ondergetekenden zijn van mening dat de verantwoordelijkheid voor het vinden en bepalen van een onderwijskundige fundering van de doorstromingsadviezen primair bij de betrokken instellingen zelf ligt. Zij dragen immers verantwoordelijkheid voor de inhoud van de onderwijs- en examenprogramma's dus ook voor de onderdelen daarvan. Onverlet die eigen verantwoordelijkheid wijzen de ondergetekenden op de voordelen van de kernonderdelenmethode. Voorts menen zij dat de commissies wederzijdse doorstroming op basis van de opgedane ervaring de instellingen behulpzaam kunnen zijn bij het vinden van de kernonderdelen. Ook geven de ondergetekenden er de voorkeur aan dat de kernonderdelen doorgaans gevonden zullen worden binnen de bestaande programma's. Wanneer zij immers doorgaans zouden bestaan uit nieuwe aan de huidige programma's toe te voegen onderdelen dan treden de gevaren van de hierboven beschreven tweede methode op, waarvan de Onderwijsraad terecht een aanpassing van het h.b.o. en het w.o. vreest.

§ 4. LANDELIJKE COMMISSIES TEN BEHOEVE VAN DE WEDERZIJDSE DOORSTROMING

In het wetsontwerp wordt voorgesteld landelijke commissies belangrijke taken te laten vervullen bij de opzet en vormgeving met wederzijdse doorstroming van studenten in de beginfase van w.o. en h.b.o. In de commentaren bij het voorontwerp heeft dit voorstel terecht ruime aandacht gekregen. Om een aantal redenen hebben de ondergetekenden deze opzet verkozen boven een opzet zoals door de Onderwijsraad bepleit, waarbij regionale commissies deze taken vervullen.

Wanneer gekozen wordt voor een landelijke aanpak vervalt de noodzaak samenwerkingsovereenkomsten tussen afzonderlijke instellingen in een bepaalde regio te sluiten. Bij die laatste aanpak dreigt het succes van de doorstromingsexperimenten afhankelijk te worden gesteld van de toevallige aanwezigheid tot overleg tussen de instellingen. Bovendien kan het probleem van de verdeling van bevoegdheden van regionale commissie naar de instellingen van w.o. en h.b.o. in die regio toch worden vermeden. Uit de commentaren bij het indertijd gepubliceerde Voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs is duidelijk gebleken welke problemen deze aspecten kunnen opleveren. Verder is bij een landelijke aanpak de rechtsgelijkheid van studenten, die willen overstappen, duidelijk gewaarborgd, bij een regionale behoeft dat niet het geval te zijn. Ook kan een landelijke aanpak meer stimuleren om doorstromingsexperimenten tot stand te laten komen dan een regionale. Het overleg tussen alle instellingen van w.o. en h.b.o. in een bepaalde sector kan immers meer worden bevorderd dan in een regionale aanpak, ook al omdat daarbij de secties van Academische Raad en de HBO-Raad een rol kunnen vervullen. Deze argumenten voor een landelijke aanpak werden onder meer in het rapport van de Commissie Samenwerking HTO-TWO, de commissie-Thomassen, uitvoering geanalyseerd en ook zij kwam tot de conclusie dat uiteindelijk een landelijke aanpak duidelijk de voorkeur geniet.

Bij de Onderwijsraad en in de discussie binnen de Academische Raad is de vraag gerezen hoe een landelijke commissie goede beslissingen en adviezen kan geven ten aanzien van toelating en vrijstellingen. Staat zij daarvoor niet te ver van de instellingen, zo vroegen beide raden zich af. Dat vraagstuk is naar het oordeel van de ondergetekenden oplosbaar zonder dat daaruit de conclusie moet worden getrokken dat regionale commissies de voorkeur genieten boven landelijke. Immers de instelling van landelijke commissies staat het tot stand komen van regionale overlegsituaties geenszins in de weg.

Wanneer de betrokken instellingen in een bepaalde regio het van belang achten een regionale commissie in te stellen, die de doorstromingsexperimenten tussen die instelling begeleidt en een bijdrage levert tot de vormgeving en uitwerking van de doorstromingsexperimenten in die regio, dan is dat uiteraard mogelijk, voor zover dat valt binnen het ruime kader van dit wetsontwerp.

Zoals reeds eerder gesteld zullen er in ieder geval voor de duidelijk verwante gebieden van h.b.o. en w.o. commissies wederzijdse doorstroming worden ingesteld. Daarnaast kunnen er voor andere gebieden van h.b.o. en w.o. op gezamenlijke voordracht van Academische Raad en HBO-Raad doorstromingscommissies worden ingesteld. Zij zullen bestaan uit een door de minister, gehoord de Academische Raad en de HBO-Raad, benoemde voorzitter en voorts uit tenminste vier leden, waarvan de ene helft zal bestaan uit deskundigen uit het h.b.o. op voordracht van de HBO-Raad te benoemen door de minister, en de andere helft uit deskundigen uit het w.o., op voordracht van de Academisch Raad eveneens te benoemen door de Minister. Het totale aantal leden van een commissie kan dus meer dan vijf bedragen. Aanvankelijk werd daarom niet voorzien. Nieuw is ook het voorstel dat een commissie zich kan verdelen in meerdere kamers die ieder parallel een deel der aanvragen behandelt. Op deze wijze kan naar het oordeel van de ondergetekenden worden tegemoet gekomen aan de allerwege geuite vrees dat de zeer beperkte omvang van de commissie en de beperkte tijd die haar ter beschikking zal staan onoverkomelijke problemen zal opleveren.

Voorts wordt de mogelijkheid geopend dat per sector van w.o. en h.b.o. meerdere commissies worden ingesteld. Dat kan het geval zijn wanneer in een bepaalde sector de doorstromingsproblematiek bij voorbeeld vanwege een groot aantal studierichtingen en afdelingen gecompliceerd is. Het ligt dan voor de hand dat die commissies in een bepaalde sector onderling contact houden en informatie uitwisselen.

Ten slotte verwachten de ondergetekenden dat uit de ervaring die zal worden opgedaan met de individuele beslissingen inzake de toelating en de individuele adviezen inzake vrijstellingen zich in een geleidelijk ontwikkelingsproces meer algemene normen en criteria zullen gaan ontwikkelen. Onderwijskundig is dat van belang voor de betrokken instellingen en de betrokken studenten. Voorts is dat van grote betekenis voor de werkzaamheden van de commissies, die hun werk in kort tijdsbestek zullen moeten verrichten. De evaluatie waarin het wetsontwerp voorziet kan een bijdrage leveren tot het ontwikkelen van die normen en criteria. Aangezien de evaluatierapporten openbaar zijn kan een ieder kennis nemen van de stand van zaken op dat punt en worden de zich ontwikkelende normen en criteria ook openbaar gemaakt, zoals o.m. de HBO-Raad heeft verzocht.

§ 5. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Algemeen

Het voorliggende wetsontwerp telt drie hoofdstukken. Hoofdstuk I heeft voornamelijk betrekking op de commissies wederzijdse doorstroming h.b.o.-w.o.

Paragraaf 1 van dit hoofdstuk geeft, naast de omschrijving van een aantal begrippen, de omschrijving van het werkingsgebied van wetsontwerp.

Paragraaf 2 betreft de instelling, de taken en de samenstelling van de commissies alsmede het secretariaat van de commissies.

In paragraaf 3 wordt de eerste taak van de commissie (afgifte van een verklaring inzake toelating) uitgewerkt.

Paragraaf 4 bevat de uitwerking van de tweede taak (advisering omtrent vrijstellingen van de examens in het w.o.), terwijl in paragraaf 5 de derde taak (advisering omtrent vrijstellingen in het h.b.o.) nader is geregeld.

Hoofdstuk II brengt de noodzakelijk geworden wijzigingen in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (WVO) aan.

Hoofdstuk III ten slotte bevat slot- en overgangsbepalingen.

HOOFDSTUK I

Artikel 1. Uit de definitie van «Onze minister» valt af te leiden, dat de verantwoordelijkheid met betrekking tot de Commissie wederzijdse doorstroming hoger landbouwonderwijs-diergeneeskunde bij de Ministers van Landbouw en Visserij en van Onderwijs en Wetenschappen gezamenlijk ligt.

Artikelen 2 en 3. Zoals reeds is uiteengezet in een van de vorige paragrafen van deze toelichting is de werking niet beperkt gehouden tot die opleidingen, die worden genoemd in artikel 27, eerste tot en met derde, zevende en achtste lid, van de WVO en de ter uitvoering daarvan gegeven nadere regelingen. In principe zijn geen studierichtingen van de in dit wetsontwerp bedoelde universiteiten of hogescholen of scholen voor hoger beroeps-onderwijs, waarop de WVO van toepassing, van de werking van dit wetsontwerp uitgesloten. Ter wille van de praktische toepasbaarheid worden reeds een aantal commissies bij wet ingesteld voor die gebieden, waar als gevolg van de onderlinge verwantschap de toepassing van de wet naar verwachting het meest frequent zal zijn. Aan de minister wordt de bevoegdheid verleend hieraan andere commissies toe te voegen, indien de HBO-Raad en de Academische Raad hem hiertoe gezamenlijk een voorstel doen.

Een overzicht van de studierichtingen, waarop de bij deze wet ingestelde commissies in ieder geval betrekking hebben, volgt hieronder. Bij het geven van de opsomming wordt gebruik gemaakt, van de overeenkomstige omschrijving in het academisch statuut (Stb. 1963, 380); de tussen haakjes geplaatste artikelen verwijzen daarnaar. Aangezien de benaming van de commissies en daarmee afbakening van hun werkerrein slechts een globale is, behoeft de opsomming niet als limitatief beschouwd te worden.

De commissie wederzijdse doorstroming hoger technisch onderwijs-technische wetenschappen betreft de studierichtingen:

- wiskunde (artikelen 148, 149 bis en 39)
- civiele techniek (artikel 150)
- geodesie (artikel 152)
- bouwkunde (artikel 154)
- werktuigbouwkunde (artikel 156)
- elektrotechniek (artikel 158)
- scheikundige technologie (artikel 160)
- scheikunde (artikelen 161 bis en 48)
- mijnbouwkunde (artikel 162)
- technische natuurkunde (artikel 164)
- natuurkunde (artikelen 165 en 45)
- scheepsbouw- en scheepvaartkunde (artikel 166)
- luchtvaart- en ruimtevaarttechniek (artikel 168)
- bedrijfskunde (artikel 169 bis)
- metaalkunde (artikel 170)
- industriële vormgeving (artikel 171 bis)

De commissie wederzijdse doorstroming hoger landbouwonderwijs-landbouwwetenschappen betreft de studierichtingen:

- landbouwplantenteelt (artikel 173a)
- tropische plantenteelt (artikel 173a)
- tuinbouwplantenteelt (artikel 173a)
- plantenveredeling (artikel 173a)
- plantenziektekunde (artikel 173a)

- bosbouw (artikel 173a)
- zoötechniek (artikel 173c)
- cultuurtechniek B (artikel 173e)
- tropische cultuurtechniek (artikel 173e)
- landbouwtechniek (artikel 173e)
- bodemkunde en bemestingsleer (artikel 173e)
- levensmiddelentechnologie (artikel 173g)
- voeding (artikel 173g)
- waterzuivering (artikel 173g)
- economie (artikel 173i)
- landschapsarchitectuur (artikel 173k)
- cultuurtechniek A (artikel 173k)
- sociologie van de westerse gebieden (artikel 173m)
- agrarische sociologie van de niet-westerse gebieden (artikel 173m)
- huishoudwetenschappen (artikel 173o)
- biologie (artikel 173q en 54).

De commissie wederzijdse doorstroming hoger landbouwonderwijs-diergeneeskunde betreft de studierichting:

- diergeneeskunde (artikel 127).

De commissie wederzijdse doorstroming hoger economisch en administratief onderwijs – rechtsgeleerdheid betreft de studierichtingen:

- Nederlands recht (artikel 17)
- notariële studierichting (artikel 20)
- fiscaal-juridische studierichting (artikel 22 bis)
- staatkundige studierichtingen (artikel 22 quinquies)
- Antilliaans recht (artikel 22 septies)
- Zuidafrikaans recht (artikel 23).

De commissie wederzijdse doorstroming hoger economisch en administratief onderwijs – economische wetenschappen betreft de studierichtingen:

- economie (artikelen 101 en 173i)
- fiscaal-economisch studierichting (artikel 108 bis)
- econometrie (artikelen 109 en 147 bis)
- actuariële wetenschappen (artikel 145).

De commissies wederzijdse doorstroming onderwijs aan opleidingsscholen voor onderwijzers – sociale wetenschappen en hoger sociaal-pedagogisch onderwijs-sociale wetenschappen betreffen de studierichtingen:

- sociaal-culturele wetenschappen (artikel 110)
- psychologie (artikel 118)
- pedagogische wetenschappen (artikel 124)
- andragogische wetenschappen (artikel 126 bis).

Met betrekking tot de indeling in gebieden, waarbinnen één commissie werkzaam is, zijn verschillende mogelijkheden denkbaar. De in dit artikel neergelegde opzet heeft een bilateraal karakter; van een commissie maken slechts deel uit vertegenwoordigers van één h.b.o.-soort en die van (de studierichtingen van) één faculteit. In deze opzet kan ervan worden uitgegaan, dat de leden van een op deze wijze samengestelde commissie homogeen qua deskundigheid zijn en derhalve doelmatig en onderwijskundig verantwoord kunnen werken. Slechts in de situatie, dat bij een bepaalde commissie niettemin zoveel of een zo groot aantal veelsoortige verzoeken worden ingediend, dat zij deze binnen de daarvoor gestelde termijn of met de aanwezige deskundigheid niet kan verwerken, is er aanleiding het aantal commissies uit te breiden in die zin, dat het vierde lid wordt toegepast. Indien de Minister van zijn bij het derde lid gegeven bevoegdheid gebruik maakt, betekent dit, dat de twee of meer nieuw ingestelde commissies volledig in de be-

voegdheden van de oorspronkelijke treden. Te verwachten valt, dat bovenbeschreven situatie zich zal kunnen voordoen in het gebied, dat door de commissie wederzijdse doorstroming hoger technisch onderwijs – technische wetenschappen wordt bestreken. Het zal waarschijnlijk niet nodig zijn voor alle onderling verwante afdelingen van hogere technische scholen en studierichtingen van de technische wetenschappen commissies in te stellen; wellicht zal met drie of vier commissies kunnen worden volstaan. Overigens biedt ook de bepaling, dat een commissie zitting houdt en oordeelt met tenminste drie leden (artikel 5, zesde lid) reeds de mogelijkheid dat binnen een commissie van enige omvang een zekere specialisatie optreedt, zonder dat dit tot de formele procedure van het vierde lid behoeft te leiden.

Artikel 4. Er wordt op gewezen, dat met betrekking tot de taken van de commissie onderscheid moet worden gemaakt tussen het nemen van beslissingen en het geven van adviezen; op het punt van de toelating tot het afleggen van examens in het wetenschappelijk onderwijs heeft de commissie een beslissende stem, terwijl ten aanzien van het eventueel verlenen van vrijstellingen in het h.b.o. zowel als in het w.o. de commissie slechts adviseert.

Artikel 5. Waar de commissie zich met aangelegenheden zowel het h.b.o. als w.o. betreffende bezighoudt, ligt een paritaire samenstelling voor de hand. Te verwachten valt, dat de leden en plaatsvervangende leden door de Academische Raad en de HBO-Raad op grond van hun specifieke deskundigheid in het desbetreffende gebied zullen worden voorgedragen.

Aangezien thans niet voorzien kan worden, in welke mate van de bij dit wetsontwerp geboden mogelijkheden gebruik gemaakt zal worden, is het maximum aantal leden van een commissie open gelaten. Met name voor die commissies, die zich niet lenen voor opsplitsing in twee of meer commissies (bij voorbeeld h.e.a.o.-rechtsgeleerdheid) kan de Minister bij dreigende overbelasting het aantal leden met twee leden of een veelvoud daarvan uitbreiden. Dit geldt te meer, nu de werkzaamheden van een commissie voornamelijk verricht moeten worden in de periode juni tot en met augustus, waarin ook de vakanties van de leden kunnen vallen.

Artikel 7. Zoals ook uit de considerans blijkt, draagt dit wetsontwerp een voorlopig karakter.

De ondergetekenden hebben het voornemen de onderhavige materie, zij het in een bredere opzet en met gebruikmaking van de opgedane ervaringen te zijner tijd definitief te regelen.

Ten einde alsdan over zo veel mogelijk informatie te beschikken ten behoeve van het ontwerpen van de definitieve regeling, wordt voorgesteld de commissies in ieder geval jaarlijks te laten rapporteren. Het lijkt gewenst, dat de verslaggeving zich niet beperkt tot het verstrekken van cijfermateriaal, maar ook ingaat op de inhoudelijke en procedurele kant van de doorstroming en voorstellen ontwikkelt over de coördinatie van de werkzaamheden van de commissie.

Artikel 9. De artikelen 9 en 10 regelen de wijze, waarop een verklaring inzake toelating kan worden verkregen. Aan genoemde verklaring verbindt het voorgestelde artikel 27ter van de WWO het recht om toegelaten te worden tot het afleggen van examens in bepaalde studierichtingen. Deze toelatingsmogelijkheid komt naast de reeds in de bij of krachtens de WWO geregelde mogelijkheden. De onderhavige artikelen hebben dus geen betrekking op de h.b.o.-studenten, die op grond van de toelatingsbepalingen, neergelegd in de WWO en ter uitvoering daarvan gegeven voorschriften, reeds toegang hebben tot het afleggen van bepaalde of alle examens binnen het wetenschappelijk onderwijs (bij voorbeeld zij, die in het bezit zijn van een v.w.o.-diploma). Bij zijn verzoekschrift om aggriffie van een verklaring inzake toelating dient de h.b.o.-student twee verklaringen over te leggen.

Met betrekking tot de verklaring, bedoeld in het tweede lid onder a, wordt het volgende opgemerkt. Voor het geval de studie niet in leerjaren is gestructureerd, wordt met de in dit artikellid voorgestelde formulering de mogelijkheid geopend om na afloop van een met een leerjaar overeenkomende fase een verklaring van onvoorwaardelijke overgang de daarop aansluitende fase uit te reiken. Dit is bij voorbeeld van belang, indien de studie in semesters is opgebouwd, zoals onder meer bij de hogere landbouwscholen. Bij een dergelijke studieopzet dient er rekening mee gehouden te worden, dat ook een aanvraag tot doorstroming na het derde semester zal kunnen worden behandeld. Daarnaast dient de student over te leggen de verklaring, bedoeld in het tweede lid onder b, waarin het bevoegd gezag van een school voor hoger beroepsonderwijs vermeldt in hoeverre de leerling die om de verklaring vroeg in staat moet worden geacht met vrucht wetenschappelijk onderwijs in een bepaalde studierichting te volgen. De formulering «in hoeverre» laat ruimte voor zowel een zeer geprononceerde positieve of negatieve uitspraak als voor een meer genuanceerde benadering.

Het voorgestelde artikel 31a van de W.V.O. legt aan het bevoegd gezag van een school voor hoger beroepsonderwijs de verplichting op om desgevraagd een dergelijke verklaring af te geven. Indien de leerling van een h.b.o.-school ondanks de in artikel 31a neergelegde verplichting, deze verklaring niet heeft ontvangen, is hij toch ontvankelijk in zijn verzoek. Alsdan richt de commissie zich tot het bevoegd gezag voor informatie en met het verzoek alsnog een verklaring af te geven. Wordt hierop binnen een redelijke termijn niet gereageerd, dan moet de commissie uitsluitend op basis van eigen onderzoek tot een oordeel komen.

Met betrekking tot de periode, waarbinnen de commissie de werkzaamheden betreffende de afgifte van de verklaring inzake toelating moet verrichten wordt het volgende opgemerkt. Naar mag worden aangenomen, zal het moment van doorstroming van h.b.o. naar w.o. in het algemeen aan het einde van een leerjaar liggen. Op deze situatie wordt in het onderstaande nader ingegaan. Voor het grootste deel van de h.b.o.-studenten, die tot het tweede of derde leerjaar zijn bevorderd, en, in het kader van de doorstroming naar het wetenschappelijk onderwijs, het bevoegd gezag van hun school verzoeken een verklaring, dat zij zijn bevorderd, uit te reiken, mag ervan worden uitgegaan, dat zij die verklaring eind mei hebben ontvangen. Aan de hand van dit tijdstip en de datum, waarop de personen, die toegang hebben tot het afleggen van examens in het wetenschappelijk onderwijs, zich mede gezien het bepaalde in de Machtigingswet inschrijving studenten (Stb. 1975, 407) uiterlijk hebben moeten laten inschrijven als student, kan globaal het volgende tijdschema worden opgesteld:

- omstreeks 31 mei: de h.b.o.-student ontvangt bericht van het bevoegd gezag, dat hij is bevorderd tot het tweede leerjaar;
- omstreeks 7 juni: de commissie is in het bezit van het verzoekschrift van de h.b.o.-student, waarbij gevoegd de verklaringen, bedoeld in het tweede lid van dit artikel;
- periode van omstreeks 8 juni tot en met omstreeks 14 augustus: de commissie stelt het onderzoek, bedoeld in artikel 10, tweede lid, in en neemt op het verzoekschrift een beslissing, zo nodig na voorafgaand contact met het bevoegd gezag;
- omstreeks 15 augustus: de commissie zendt beschikking aan de betreffende h.b.o.-student.

In gevallen, dat het overgangsexamen nog niet is afgelopen, dat een h.b.o.-student de verklaring, bedoeld in het tweede lid onder b van dit artikel, niet heeft ontvangen dan wel dat een h.b.o.-student het verzoekschrift op een ander tijdstip heeft ingediend, verschuift het tijdschema. Voor de h.b.o.-student van een dag-avondschool, avondschool of een cursus lopen de tijdschema's in beginsel analoog aan die voor de h.b.o.-student van een dagschool.

In verband met de geringe hoeveelheid tijd, die de commissie ter beschikking staat, bepaalt het derde lid, dat binnen zeven dagen na het uitreiken van

het overgangsbewijs het verzoek om afgifte van een verklaring inzake toelating bij de commissie ingediend moet zijn. Op deze algemene regel wordt een uitzondering gemaakt; indien de vertraging naar het oordeel van de commissie niet aan eigen schuld of toedoen van de h.b.o.-student is te wijten, kan zij in dat geval beslissen, dat een later ingediend verzoekschrift nog behandeld kan worden. Aan de commissie wordt de beoordeling overgelaten, in welke gevallen daarvan sprake is.

Artikel 10. De h.b.o.-student die daarvoor in aanmerking wenst te komen, is – zie artikel 7 – in eerste instantie beoordeeld door het bevoegd gezag van zijn school. Over het meer algemeen geformuleerde criterium, op grond waarvan dat bevoegd gezag tot een advies komt, is gesproken in de toelichting op het vorige artikel.

De commissie die, zoals eerder in deze toelichting is gezegd, paritair is samengesteld uit door de HBO-raad en de Academische Raad voorgedragen leden, legt bij de beoordeling van het verzoek een meer gericht criterium aan dan het zeer algemeen geformuleerde van het bevoegd gezag van de school. Voor de commissie gaat het om de vraag of de h.b.o.-student geacht kan worden beter tot zijn recht te komen in de gekozen studierichting binnen het wetenschappelijk onderwijs. Met deze formulering is getracht tot uitdrukking te brengen, dat alleen die h.b.o.-student – binnen de overigens gestelde randvoorwaarden – voor toelating in aanmerking kan komen, van wie redelijkerwijs kan worden aangenomen, dat de w.o.-studie beter dan de studie in het h.b.o. bij zijn capaciteiten aansluit, waarbij ervan wordt uitgegaan, dat elke van beide onderwijsvormen specifieke – van die van de andere onderwijsvormen afwijkende – eisen stelt.

Artikel 11. Indien de h.b.o.-student het hier bedoelde vrijstellingsverzoek heeft gedaan, loopt de procedure, die op dit verzoek volgt, gelijk met die, beschreven onder artikel 9.

Artikel 13. Te verwachten valt, dat de w.o.-student, die na het einde van een studiejaar wenst door te stromen naar het h.b.o. en een vrijstellingsadvies aan de commissie vraagt, zich vóór 1 juli tot de commissie wendt. In dat geval heeft de commissie minimaal één maand de tijd om op de binnengekomen verzoeken te beslissen. Aangezien het schooljaar van een school voor hoger beroepsonderwijs van 1 augustus tot en met 31 juli loopt, wordt voorgesteld, dat de commissie vóór 1 augustus een beslissing neemt. Deze beslissing wordt genomen op basis van de resultaten, die de w.o.-student in het w.o. heeft behaald, alsmede – zo nodig – op grond van een mondeling en/of schriftelijk onderzoek. Nadat de herprogrammering binnen het w.o. zijn beslag heeft gekregen, kan op grond van meer gegevens een beslissing worden genomen. Dan immers is het bestuur van een faculteit verplicht de w.o.-student aan het einde van het cursusduur van de propedeutische fase van raad te dienen over de voortzetting van zijn studie in of buiten de faculteit.

HOOFDSTUK II

Artikel 15. Voor leerlingen van de in artikel 2 van dit ontwerp bedoelde h.b.o.-scholen, die bevorderd waren tot het tweede of derde leerjaar en niet in het bezit waren van een v.w.o.-diploma, stonden tot nu toe drie wegen open om toegelaten te worden tot het afleggen van (bepaalde) examens in het w.o.:

- a. het afleggen van een staatsexamen v.w.o.;
- b. het zich onderwerpen aan den colloquium doctum, mits zij tenminste 25 jaar oud zijn;
- c. indien het scholen voor hoger beroepsonderwijs betreft, bedoeld in artikel 27, eerste tot en met derde, zevende en achtste lid, van de WWO het afleggen van het eindexamen aan de door hen bezochte school.

Zoals reeds in paragraaf 1.1 is gesteld, pleiten meerdere argumenten, in genoemde paragraaf opgesomd, voor het openen en bevorderen van de doorstroming voor h.b.o.- en w.o.-studenten in de beginfase van hun studie.

In het voorgestelde artikel 27ter, eerste lid, is deze opening gegeven in de vorm van een recht van toelating tot het afleggen van bepaalde examens o.g.v. een door de commissie afgegeven verklaring inzake toelating. Opneming van een nieuw artikel 27ter in de WWO brengt mede, dat het Uitvoeringsbesluit WUB 1970 zal moeten worden aangepast.

Artikel 16. Dit artikel bevat onder B de benodigde bepalingen voor de bijdrage van de zijde van de h.b.o.-school aan de doorstromingsprocedure, waarop reeds hierboven in de toelichting op artikel 9 is ingegaan.

HOOFDSTUK III

Artikel 18. Voorgesteld wordt de Wet wederzijdse doorstroming hoger onderwijs een beperkte geldingsduur te geven; de effectieve werkingsduur bedraagt globaal vijf jaar (voorjaar 1978 – zomer 1983), terwijl de daaraan toegevoegde tijd (1 januari 1978 – voorjaar 1978 en zomer 1983 – 31 december 1983) ruimte schept voor de nodige voorbereidingen en afrondingen van de werkzaamheden. Indien het onderhavige ontwerp voor 1 januari 1978 het Staatsblad zal hebben bereikt, zullen, naar de ondergetekenden verwachten, in de zomer van 1978 de eerste h.b.o.- en w.o.-studenten zich tot de commissie kunnen wenden met hun desbetreffende verzoeken.

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen,

De Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,

De Minister van Landbouw en Visserij,